

Mes ėjom gatve susikibę už rankų, niekur neskubėdami. Totoka mokė mane gyventi. Jaučiausi laimingas, kad vyresnysis brolis laiko mane už rankos ir viską aiškina. Ir daro tai ne namuose. Namuose bandydavau aiškintis savarankiškai, niekieno nepadedamas, todėl suklysdavau, o kai suklysdavau, viskas baigdavosi mušimu. Dar visai neseniai niekas manęs nemušdavo. Bet paskui mano veikla iškilo aikštėn, ir visi kartodavo, kad esu bjaurybė, nelabošius, blogų metų paršas. Tačiau dabar man tai nerūpėjo. Jei nebūtume ėję gatve, būčiau uždainavęs. Dainuoti – malonumas. Totoka mokėjo ne tik dainuoti, jis ir švilpavo. Iš visų jėgų stengdavasi jį pamėgdžioti, bet niekaip nepavykdavo. Jis ramindavo mane sakydamas, jog čia nieko baisaus, aš dar negalįs pūsti kaip pūtikas. Kad jau negalėjau uždainuoti balsu, dainavau mintyse. Iš pradžių atrodė keista, bet paskui pasidarė smagu. Prisiminiau dainą, kurią dainuodavo mamytė, kai buvau visai mažiukas. Ji stovėdavo prie skalbtuvės, galvą apsirišusi skepeta, kad ne taip kaitintų saulė. Prisijuosusi prikyštę, ji valandų valandas mirkydavo rankas vandenyje, muilą versdama putų kalnu. Paskui skalbinius gręždavo ir eidavo prie virvės, kur juos išdžiaustydavo, o virvę paremdavo bambukine lazda. Tada viskas iš naujo, kol baigdavosi žlugtas. Ji skalbdavo daktarui Faulhaberiui, kad

uždirbtų šeimai pinigų. Mamytė buvo aukšta ir liesa, bet labai graži. Rudaodė, juodaplaukė. Kai paleisdavo puikiuosius lygius plaukus, jie siekdavo juosmenį. O nuostabiausia būdavo, kai mamytė uždainuodavo. Sėdėdavau šalia ir dėjausi į galvą.

*Jūreivi žiaurus, jūreivi,
Jūreivi, mane tu apvylei.
Tik dėl tavęs, jūreivi,
Į kapą nužengsiu gilų.*

*Bangos tyška į smėlį,
Bloškiamos jūros vėjo.
Išplaukė mano jūreivis,
Kurį aš karštai mylėjau.*

*Meilė jūreivio trumputė,
Inkarą kelia jau laivas.
Pusvalandis ir dar minutė,
Ir nebėra čia jūreivio.*

Bangos tyška...

Iki šiol ta daina kelia man nepaaiškinamą liūdesį.
Totokos kumšteltas atsitokėjau.

- Kas tau, Zezė?
- Nieko. Aš dainavau.
- Dainavai?
- Aha.

– Tai gal aš kurčias?

Nejaugi jis nežino, kad galima dainuoti viduje? Pratylių. Jeigu nežino, aš jam neišaiškinsiu.

Priėjom plentą Rio–San Paulas.

Kas tik juo nevažiavo: sunkvežimiai, automobiliai, vežimai, dviračiai.

– Dabar klausyk, Zezè, čia svarbu. Pirmiausia gerai apsidairyk. Žiūrim į vieną pusę, tada į kitą. Ir pirmyn!

Mudu perbėgom plentą.

– Na kaip, baisu?

Kaipgi nebus baisu, bet aš tik papurčiau galvą.

– Ir dar kartą pereisim. O tada pažiūrėsiu, ar supratai.

Grįžom atgal.

– Dabar eik vienas. Ir tik drąsiai, tu jau vyras kaip reikiant. Širdis man suplastėjo.

– Jau. Pirmyn!

Nukūriau pamiršęs ir kvėpuoti. Luktelėjau, kol jis davė ženklą grįžti.

– Kaip pirmam kartui, neblogai. Bet kai ką pamiršai. Reikia pasižiūrėti į abi puses, ar niekas nevažiuoja. Aš nestovėsiu čia visada ir ženklo tau neduosiu. Grįždami dar pasimokysim. O dabar eime, parodysiu vieną dalykėlį.

Jis paėmė mane už rankos, ir vėl žingsniavom lėtai. Mintyse perkratinėjau mūsų pokalbį.

– Totoka.

– Ką?

– Kas būna, kai suaugi į protą?

– Ką čia skiedi?

– Dédé Edmundas taip kalbėjo. Sakė, kad aš nesusitupėjęs, bet greit suaugsiu į protą. Dar neįaučiu jokio skirtumo.

– Dédé Edmundas kvailas. Kemša tau į galvą visokias nesąmones.

– Jis ne kvailas. Jis daug žino. O užaugęs aš irgi noriu daug žinoti, būti poetu ir nešioti kaklajuostę. Kada nors nusipaveiksluosiu su kaklajuoste.

– Būtinai su kaklajuoste?

– Koks gi poetas be kaklajuostės? Kai dédé Edmundas rodo poetų nuotraukas žurnale, visi jie su kaklajuostėmis.

– Zezė, nustok tikėti viskuo, kas tau sakoma. Dédé Edmundas truputį trenktas. Ir dar melagis, makalas.

– Ak, tai jis kalės vaikas?

– Klausyk, tu gi jau gavai į dantis už panašius žodelius. Dédé Edmundas ne toks. Aš sakiau „trenktas“. Kvanktelėjęs.

– Sakei „melagis“.

– Tai kuo čia dėtas kalės vaikas?

– Dėtas! Anądien tėvelis kalbėjo su ponu Severinu, su kuriu lošia karuselę ir manilją. Ir pasakė apie poną Labonę: „Tas senas kalės vaikas meluoja kaip šėtonas...“ Ir negavo už tai į dantis.

– Jeigu taip kalba suaugusieji, nieko tokio.

Truputį patylėjom.

– Dédé Edmundas ne... Totoka, o ką reiškia „trenktas“?

Totoka pasukiojo pirštą prie smilkinio.

– Ne, jis ne toks. Jis labai geras, viską paaiškina ir tik kartą man sudavė, tikrai nesmarkiai.

Totoka net pašoko.

– Jis tau sudavė? Kada?

– Kai labai išdykavau. Glorija išsiuntė mane pas Dindinją. Jis norėjo paskaityti laikraštį, bet nerado akinių. Ieškojo įpykęs. Paklausė Dindinjos, bet veltui. Abudu apvertė visus namus. Tada aš pasakiau, jog žinau, kur akiniai, ir jeigu jis duos man tostaną*, kad nusipirkčiau stiklo rutuliukų, parodysiu. Jis įkišo ranką į liemenę ir ištraukė monetą: „Surasi – bus tavo.“ Nuėjau prie nešvarių drabužių pultinės ir išėmiau juos iš ten. O jis ėmė mane koneveikti. „Tai čia tu, nenaudėli!“ Pliaukštelėjo man per užpakalį ir monetas nebedavė.

Totoka nusijuokė.

– Eini pas juos, kad negautum lupti namie, bet gauni ten. Na, paskubėkim, kitaip niekada nenukeliausim.

Tebegalvojau apie dėdę Edmundą.

– Totoka, o vaikai – tai pensininkai?

– Ką?!

– Dėdė Edmundas nieko neveikia ir gauna pinigų. Nedirba, bet prefektūra moka jam kas mėnesį.

– Tai kas?

– Vaikai nieko neveikia, valgo, miega ir gauna pinigų iš tėvų.

– Pensininkas – kas kita, Zezė. Pensininkas yra tas, kuris jau daug dirbo, pražilo ir vaikšto labai lėtai, kaip dėdė Edmundas. Bet gana apie sudėtingus dalykus. Jei nori, kad jis tave mokytų, bendrauk su juo, ne su manim. Tik būk kaip visi vaikai. Gali ir nusikeikti, tik nebekvaršink sau galvelės sudėtingais dalykais. Antraip su tavim neprasidėsiu.

* Brazilijos pinigas, 100 realų vertės moneta; apyvartoje buvo iki 1942 m. (Čia ir toliau vertėjo pastabos.)

Pyktelėjau. Nebenorėjau kalbėtis. Prapuolė ir noras dainuoti. Paukštukas, giedojęs viduje, išskrido lauk.

Mudu sustojom, ir Totoka mostelėjo į namą.

– Štai tas. Patinka?

Paprasčiausias namas. Baltas su mėlynais langais. Visas užsklęstas, bežadis.

– Patinka. Bet kodėl mums reikia čia persikelti?

– Gerai pakeisti vietą.

Anapus pinučių vienoj pusėj augo mangamedis, kitoj tamarindas.

– Tu nori viską žinoti, bet nieko nepastebi, kas vyksta namuose. Mūsų tėvelis bedarbis? Bedarbis. Prieš šešis mėnesius susikirto su misteriu Skotfildu ir atsidūrė gatvėje. Nežinai, kad Lala įsidarbino fabrike? Nematai, kad mamytė važinėja į miestą, į „Anglų malūną“? Taigi va, kvailiuk. Viskas tam, kad sukrapštytume pinigų šito naujo namo nuomai. Už aną tėvelis jau aštuonis mėnesius nemoka. Taip, tu per mažas suprasti tuos liūdnius reikalus. O aš tikriausiai nebepatarnausiu mišioms, nes reikės padėti namuose.

Mažumėlę patylėjom.

– Totoka, o juodoji pantera su abiem liūtėm irgi persikels?

– Žinoma, persikels. Nuolankus jūsų tarnas vištide pasirūpins. Jo žvilgsnis buvo meilus ir kupinas užuojautos.

– Aš, aš išardysiu zoologijos sodą ir įkurdinsiu jį čionai.

Pajutau palengvėjimą. Antraip man būtų reikėję išgalvoti naujų žaidimų su mažiausiuoju broliuku Luisu.

– Matai, Zezė, koks aš draugiškas? Tai kodėl tau dabar nepapasakojus, kaip ten nutiko, kad išmokai... Juk supranti, apie ką aš.

– Prisiekiu, Totoka, nežinau. Pats nežinau.

– Meluoji. Kažkas tave išmokė.

– Aš nieko nesimokiau. Ir niekas manęs nemokė. Nebent kipšas, mano krikštatėvis, pasak Žandiros, galėjo išmokyti, kai miegojau.

Totoka žiūrėjo suglumęs. Iš pradžių dar sprigtavo man į galvą, ragindamas pasipasakoti. Bet aš neišmaniau, kaip pasakoti.

– Vienas pats šito neišmoksi.

Nebepridūrė nieko, nes iš tikrųjų nė vienas nematė, kad mane kas nors būtų to mokęs. Čia buvo mįslė.

Prisiminiau, kas nutiko prieš savaitę. Namiškiai liko be žado. Viskas prasidėjo, kai pas Dindiną atsisėdau šalia dėdės Edmundo. Jis skaitė laikraštį.

– Dėdyte.

– Ką, vaikelį?

Jis nuleido akinius iki nosies galo, kaip paprastai daro dideli ir seni žmonės.

– Kada tu išmokai skaityti?

– Šešerių ar septynerių.

– O ar galima skaityti penkerių?

– Galėti tai galima. Tik niekas nemėgina, nes yra dar per mažas.

– O kaip tu išmokai?

– Kaip visas pasaulis, iš elementoriaus. B ir A bus BA.

– Ir visi žmonės taip išmoksta?

– Kiek man žinoma, taip.

– Tikrai visi visi?